

Gender studies

Gender studies – interdyscyplinarny obszar badawczy wywodzący się z postmodernizmu filozoficznego, który zajmuje się tzw. płcią kulturową, czyli manifestacją męskości lub kobiecości w różnych społeczeństwach, oraz tym, jak łączy się ona z instytucjami społecznymi, gospodarką, władzą, tożsamością, seksualnością^[1].

Historia

Za prekursorki gender studies uważa się takie pisarki jak Virginia Woolf (autorkę m.in. esejów: *Własny pokój*, *Trzy gwiney*) czy Simone de Beauvoir (autorkę książki *Druka płeć*)^[2].

Gender studies wyrosły w latach 70. XX w. z tzw. women's studies (studia kobiece) jako akademicki efekt działań drugiej fali feminizmu^[3]. Women's studies koncentrowały się na zbadaniu tego, w jaki sposób różnorodne wyobrażenia, stereotypy czy instytucje społeczne sprzyjają dyskryminacji kobiet i prowadzą do nierównego traktowania kobiet i mężczyzn^[1]. Women's studies były zaangażowane społecznie, np. wspierano lub tworzone na uniwersytetach centra pomocy kobietom, starano się propagować wiedzę o osiągnięciach kobiet^[4]. Ich celem było nie tylko poznanie, ale także zmiana społeczna polegająca na ograniczeniu nierówności społecznych pomiędzy kobietami i mężczyznami^[4].

Z czasem badaczki zaczęły sobie zdawać sprawę, że dyskryminacja kobiet w wielu dziedzinach wynika z szerszego systemu, w którym płeć biologiczna łączy się z płcią kulturową (gender)^[4]. Niektóre badaczki uznały, że nie da się zrozumieć podrzędnego statusu kobiet w społeczeństwie bez zrozumienia sposobu, w jaki działa cały system płci biologicznej i kulturowej^[4]. Z drugiej strony pojawienie się women's studies doprowadziło do wyłonienia się alternatywnych wobec nich men's studies, a później także gay studies i lesbian studies. Te nowe dyscypliny były związane z women's studies zarówno merytorycznie jak i organizacyjnie. By uwzględnić te inne dyscypliny w USA zmieniano nazwy programów akademickich: z women's studies na gender studies^[4].

Okres szczególnego rozwoju gender studies przypada na lata 90., a istotną rolę w tym okresie odegrała Judith Butler i jej praca *Uwikłani w płeć* (ang. *Gender Trouble*) (1990)^[3].

Wyobrażenie Amazonki, wojowniczej kobiety znanej z mitologii greckiej.

Judith Butler – autorka kluczowej dla gender studies pracy Uwikłani w płęć (1990)

Obecnie w obszarze zainteresowania studiów genderowych znajdują się również zagadnienia tzw. men's studies, gay and lesbian studies czy queer theory^[5].

Tematyka

Analiza podejmowana w gender studies dotyczy m.in. kulturowych i społecznych procesów konstruowania norm męskości i kobiecości, internalizacji owych norm oraz społecznych konsekwencji ich obowiązywania.

Problematyka płci

kulturowej analizowana jest w powiązaniu z kwestiami klasowymi, etnicznymi, rasowymi, religijnymi i innymi. Ważnym obszarem analiz w obrębie gender studies jest nienormatywność płciowa: zjawiska transseksualizmu, transpłciowości czy androgynii. Przedmiotem badań w gender studies jest także seksualność, w tym szczególnie normy seksualne oraz obszary seksualnej nienormatywności.

Ważnym paradygmatem studiów gender jest teoria społeczeństwa patriarchalnego, zgodnie z którą kobiety są ofiarami instytucjonalnie utrwalonej męskiej dominacji w społeczeństwie i kulturze. Dominacja ta, uzasadniana naturalną nierównością biologiczną płci, prowadziła do wykluczenia kobiet z najważniejszych obszarów życia społecznego (przede wszystkim z nauki, gospodarki, polityki i religii). Kobiecość konstruowana była jako odwrotność i uzupełnienie męskości, przypisywano jej cechy związane z wycofaniem, biernością i słabością, rezerwując dla kobiet podrzędne role w strukturze społecznej. Z tego powodu studia gender stanowią ważny element gender mainstreamingu, czyli strategii politycznej zmierzającej do likwidacji przejawów dyskryminacji kobiet i wypracowania stanu zrównoważonych relacji pomiędzy mężczyznami i kobietami.

Studia gender podejmowane są w obrębie wielu dyscyplin akademickich, m.in. w filozofii, historii, socjologii, psychologii, antropologii kultury, literaturoznawstwie, historii sztuki, ekonomii i in. Teoretycy gender studies przyjmują założenie, że wszystkie aspekty ludzkiego życia uwarunkowane są konsekwencjami obowiązywania społecznych i kulturowych norm płci.

Rzeźba mężczyzny żyjącego w czasie starożytnego Egiptu. Męskie dekoracje ciała były powszechne.

Studia uniwersyteckie

Ta sekcja od 2021-05 zawiera treści, przy których brakuje odnośników do źródeł.

Należy dodać **przypisy** do treści niemających odnośników do źródeł. Dodanie listy źródeł bibliograficznych jest problematyczne, ponieważ nie wiadomo, które treści one uźródławiają.

Sprawdź w źródłach: Google Books (http://books.google.com/books?as_brr=0&as_pub=-icon&q=%22Gender+studies%22) • Google Scholar (<http://scholar.google.com/scholar?q=%22Gender+studies%22>) • BazHum (https://bazhum.muzhp.pl/simple_search_results?search_phrase=%22Gender+studies%22) • BazTech (https://yadda.icm.edu.pl/baztech/search/page.action?qt=SEARCH&q=c_0language_0eq.all*sc.article*c_0keywords_0eq.Gender+studies*1_0*c_0fulltext_0eq.all) • RCIN (<https://rcin.org.pl/dlibra/results?q=%22Gender+studies%22&action=SimpleSearchAction&type=-6&p=0>) • Internet Archive (texts (<https://archive.org/details/texts?query=%22Gender+studies%22>) / inlibrary (<https://archive.org/details/inlibrary?query=%22Gender+studies%22>))

Dokładniejsze informacje o tym, co należy poprawić, być może znajdują się w dyskusji tej sekcji.

Po wyeliminowaniu niedoskonałości należy usunąć szablon `{{Dopracować}}` z tej sekcji.

W Europie i na świecie

Studia uniwersyteckie z gender studies zostały po raz pierwszy wprowadzone w USA w latach 70. XX wieku. Pierwsze studia w Europie otwarto w Niemczech na Uniwersytecie w Oldenburgu i Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie w 1985 (były to studia międzykierunkowe)^[6]. Na skutek procesu bolońskiego i ujednolicania kierunków studiów w Unii Europejskiej studia z gender studies powstały na innych uniwersytetach w Europie^[6].

W 2006 roku utworzono dzienne studia magisterskie na Uniwersytecie Wiedeńskim^[6].

W Polsce

W Polsce gender studies pojawiły się po raz pierwszy na Uniwersytecie Warszawskim w 1996 roku^[7], następnie na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w IBL PAN i na Uniwersytecie Łódzkim^[8].

Najczęściej gender studies w Polsce funkcjonują jako studia podyplomowe i zaoczne, studia dzienne należą do rzadkości^[8].

Krytyka

Ta sekcja od 2021-05 zawiera treści, przy których brakuje odnośników do źródeł.

Należy dodać **przypisy** do treści niemających odnośników do źródeł. Dodanie listy źródeł bibliograficznych jest problematyczne, ponieważ nie wiadomo, które treści one uźródławiają.

Sprawdź w źródłach: Google Books (http://books.google.com/books?as_brr=0&as_pub=-icon&q=%22Gender+studies%22) • Google Scholar (<http://scholar.google.com/scholar?q=%22Gender+studies%22>) • BazHum (https://bazhum.muzhp.pl/simple_search_results?search_phrase=%22Gender+studies%22) • BazTech (https://yadda.icm.edu.pl/baztech/search/page.action?qt=SEARCH&q=c_0language_0eq.all*sc.article*c_0keywords_0eq.Gender+studies*1_0*c_0fulltext_0eq.all) • RCIN (<https://rcin.org.pl/dlibra/results?q=%22Gender+studies%22>)

s%22&action=SimpleSearchAction&type=-6&p=0) • Internet Archive (texts (<https://archive.org/details/texts?query=%22Gender+studies%22>) / inlibrary (<https://archive.org/details/inlibrary?query=%22Gender+studies%22>))

Dokładniejsze informacje o tym, co należy poprawić, być może znajdują się w [dyskusji tej sekcji](#).

Po wyeliminowaniu niedoskonałości należy usunąć szablon `{{Dopracować}}` z tej sekcji.

Krytyka prowadzona jest z trzech odmiennych perspektyw:

- krytyka inspirowana politycznym konserwatyzmem zarzuca gender studies ideologizację nauki polegającą na wprowadzaniu do bezstronnej refleksji naukowej wątków feminizmu. Spór w tym zakresie toczony jest przede wszystkim w obrębie [socjologii wiedzy](#) i wiąże się z poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie o możliwość obiektywności w naukach humanistycznych.
- krytyka inspirowana nurtami [współczesnej socjobiologii](#) zarzuca studiom gender pomijanie lub minimalizowanie znaczenia czynników biologicznych, w tym genetycznych, w konstrukcji płci i przyjmowanie stanowiska skrajnie konstruktywistycznego. Spór dotyczy granicy pomiędzy biologicznymi i kulturowymi czynnikami tożsamości płci.
- krytyka inspirowana stanowiskiem [esencjalistycznym](#) zarzuca studiom gender *rozmywanie* jednoznacznych kategorii płci i prowadzenie refleksji na zbyt ogólnym poziomie, co uniemożliwia precyzyjne wskazanie na problemy będące elementem codziennego doświadczenia mężczyzn i kobiet. Postulowany jest powrót do prowadzenia refleksji w obrębie [women's studies](#) i [men's studies](#) oraz konstruowanie radykalnej krytyki społecznej podejmowanej z perspektywy feministycznej.

W sierpniu 2018 rząd Węgier ogłosił zawieszenie finansowania studiów i badań uniwersyteckich z gender studies^[9].

Zobacz też

Zobacz multimedia związane z tematem: *Gender studies* (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Gender_studies?uselang=pl)

- [gender history](#)
- [role kobiece i role męskie](#)
- [archeologia płci kulturowej](#)
- [new queer cinema](#)
- [feminizm w muzykologii](#)

Przypisy

1. [Roof 2007](#) ↓, s. 624.
2. [Roof 2007](#) ↓, s. 627.
3. [Chołuj 2014](#) ↓, s. 163.
4. [Roof 2007](#) ↓, s. 625.
5. Gender Studies- Whitman College (<https://web.archive.org/web/20121104015825/http://www.whitman.edu/academics/courses-of-study/gender-studies>). [dostęp 2014-01-05].
6. [Chołuj 2014](#) ↓, s. 164.
7. [Chołuj 2022](#) ↓, s. 23.
8. [Chołuj 2014](#) ↓, s. 165.

9. Hungary to stop financing gender studies courses: PM aide (<https://www.reuters.com/article/us-hungary-government-education/hungary-to-stop-financing-gender-studies-courses-pm-aide-idUSKBN1KZ1M0>). Reuters, 2018-08-14. [dostęp 2018-11-22]. (ang.).

Bibliografia

- Elżbieta Pakszys: *Między naturą a kulturą. Kategoria płci/rodzaju w poznaniu. Studium epistemologii naturalizowanej w perspektywie feministycznej*. Poznań: Wydaw. Naukowe UAM, 2000. ISBN 83-232-0959-6.
- Inga Iwasiów: *Gender dla średnio zaawansowanych. Wykłady szczecińskie*. Warszawa: W.A.B., 2004. ISBN 83-89291-80-0.
- Bożena Chołuj: Gender Studies. W: Monika Rudaś-Grodzka: *Encyklopedia gender: płęć w kulturze*. Warszawa: 2014. ISBN 978-83-7554-816-7.
- Bożena Chołuj: Gender studies na UW – historia powstania. W: *Równouprawnienie. Księga jubileuszowa dla Profesory [sic] Małgorzaty Fuszary* (https://www.pl/data/include/cms//Rownouprawnienie_Krajewska_Anna_Rawluszko_Marta_red_2022.pdf). Anna Krajewska, Marta Rawłuszko (red. nauk.). Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2022, s. 17-30. ISBN 978-8323555001. [dostęp 2024-03-15].
- Judith Roof: Gender studies. W: *Encyclopedia of Sex and Gender*. Fedwa Malti-Douglas (red.). Detroit - New York - New Haven - Waterville - London: Thomas Gale, 2007, s. 624. ISBN 978-0-02-865960-2.

Źródło: „https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Gender_studies&oldid=79230880”